

KNYGOS PATRIOTŲ PREMIJŲ KONKURSUI

MINDAUGAS PELECKIS

Žalčiava. Senosios Lietuvos paslaptys atsiveria (el. knyga)

„Obuolys“, 2013 m.

Aš, Mindaugas Peleckis, 2013 m. išleidau dešimtąją savo knygą – mitologinę studiją „Žalčiava, arba senosios Lietuvos paslaptys atsiveria“, skirtą patriotizmui skatinti, mitologijos studijoms, lietuviybės idėjoms puoselėti. „Žalčiava“, remdamasi teogoniniu mitu „Eglė žalčių karalienė“, plačiam skaitytojų ratui suprantama kalba atskleidžia mūsų seniausios – totemistinės – religijos pradmenis, per mitologijos prizmę analizuoja pagrindines Lietuvos problemas ir siūlo sprendimus.

Susiję straipsniai:

- <http://www.ekspertai.eu/pasirode-nauja-mindaugo-peleckio-knygazalciavasenosios-lietuvos-paslaptys-atsiveria/>
- <http://radikalai.lt/radikalai/1776-slibinas>

ARŪNAS BALTĖNAS, SAULĖ MATULEVIČIENĖ, VYKINTAS VAITKEVIČIUS

Gervėčių Lietuva

R. Paknio leidykla, 2013 m.

Vos 60 km į rytus nuo Vilniaus esantis Gervėčių miestelis ir aplinkiniai Miciūnų, Gudininkų, Gėliūnų, Rimdžiūnų, Petrikų, Kerplėšinės, Girių, Knistuškių, Milcėjų, Pelegrindos, Galčiūnų, Mockų kaimai – iki šiol tebegyvuojanti didžiausia lietuviška sala Baltarusijoje. Gervėtiškių gyveniena, papročiai, tarmė dėl slavų kultūros apsupties tarsi užsikonservavo ir iki šių dienų išlaikė daug archajiškų bruožų. Gervėčių kraštas daugeliui tebėra paslaptingas ir tolimas pasaulis, tarsi mitinė sala – tiesa, dabar ta sala atskirta nuo Lietuvos jau ne vien valstybinės, bet ir išorinės Europos Sąjungos sienos.

Vilniaus universiteto inicijuotos kompleksinės ekspedicijos dalyviai 2010–2012 m. aplankė daugiau nei šimtą lietuviškai kalbančių Gervėčių salos gyventojų. Šioje knygoje – per tuos porą metų užfiksuota Gervėčių Lietuvos istorija ir šiandiena, kasdienybė ir šventės.

Gervėčių krašto lietuvių gyvenimas – graži pamoka mums visiems, kad reikia ir įmanoma išsaugoti savą kalbą, kultūrą, papročius net grėsmingų socialinių lūžių sąlygomis. Tereikia gerai suprasti, jog šie dalykai yra kiekvieno asmens tapatybės svarbiausioji dalis.

GRAŽINA MARECKAITĖ

Šiapus ir anapus Vilniaus vartų

R. Paknio leidykla, 2013 m.

Knygoje skelbiami autentiški trečiosios vilniečių kartos atstovės teatro kritikės ir istorikės, dramaturgės Gražinos Mareckaitės pasakojimai apie gyvenimą prieškario ir pokario Vilniuje. Tai istorijos iš šeimos, kaimynų, bendraamžių – žinomų ir nežinomų žmonių – gyvenimo romantiškame Vilniaus priemiestyje, vaizdingose Rasų ir Pavilnio apylinkėse.

Svarbiausios knygos temos – lietuviybės likimas Vilniuje ir Vilniaus krašte lenkmečiu ir sovietmečiu, atkakli kasdienė šviesiausių vilniečių kova už lietuviškąjį paveldą, už teisę vartoti sava kalbą, ginti ir puoselėti savą kultūrą ir tradicijas. Netolima Vilniaus praeitis talentingos pasakotojos atgaivinta su didele meile, žadina gražiausius patriotinius jausmus – kaip ir kita šios šviesios asmenybės, aktyvios Vilniaus istorinio paveldo gynėjos veikla.

Leidinį iliustruoja autorės šeimos albumo, taip pat Vilniaus fotografų nuotraukos, kuriuose pažįstamas miestas ir jo žmonės pamatyti ir įamžinti ypatingu kampu.

ALGIMANTAS KATILIUS

Tremtinio užrašai

„Gimtasis žodis“, 2013 m.

„Tremtinio užrašai“ – tai dvylikamečio tremtinio berniuko, išvežto su motina, broliu Emanueliu (vėliau žinomu dailininku ir poetu) ir dviem sesutėmis, dienoraštis, rašytas Sibire ir papildytas atsiminimais, užrašytais pabėgus iš tremties į Lietuvą, mokantis Utenos berniukų gimnazijoje. Kai kurie tremties periodai papasakoti dabar, kad sudarytų nuoseklią istoriją nuo 1941 iki 1947 m.

Dienoraščiuose ir atsiminimuose atsiskleidžia lietuvių vaikinuko brendimas: naivus svajotojas ir nuotykių trokštantis paauglys tampa vyru, subrandintu gyvenimo sunkumų, darbo Sibiro sovchoze, nepriteklių ir neįtikėčiausių išgyvenimų už maišą grūdų nuobirų pakliuvus Rusijoje į kalėjimą tarp įvairaus plauko nusikaltėlių.

Gyvenimo išbandymai formuoja iš likimo vingių užgrūdintos giminės kilusio jaunuolio charakterį, tam tikras pasaulėžiūros nuostatas.

AGNĖ ŽAGRAKALYTĖ

Eigulio duktė: byla F117“

„Tyto alba“, 2013 m.

Agnė Žagrakalytė (g. 1979) – viena įdomiausių jaunosios kartos poečių, eseistė, literatūros kritikė. Išleido du eilėraščių rinkinius – „Išteku“ (2003) ir „Visa tiesa apie Alisą Meler“ (2008), jos poezija versta į septynias užsienio kalbas.

2013 metais leidyklos „Tyto alba“ išleista knyga „Eigulio duktė: byla F 117“ – pirmasis jos prozos kūrinys. Tai spalvinga giminės saga, net kelių kartų istorija, paremta tikrais faktais ir įvykiais. Pagrindinis veikėjas Juozas Žagrakalys – realus asmuo, Nepriklausomos Lietuvos teisininkas, kultūrininkas, kalėjęs Sibiro lageryje, gyvenęs tremtyje Kazachstane, vėliau grįžęs į Lietuvą. Bet į jo gyvenimą autorė žvelgia daug platesniame kontekste – pasakojimą pradeda nuo giminės ištakų, nuo XIX a., sekdamą, kaip per sukilimus, karus ir tremtis iki mūsų dienų atsikartoja lemties linijos, – tiek giminės, tiek ir visos tautos istorijoje. Svarbus vaidmuo tenka ir Juozo mylėtoms moterims. Ryškiausia iš jų – eigulio duktė Antanina Čeilytkaitė-Žagrakalienė, garsi prieškario vertėja. Autorė ne vienus metus rinko medžiagą M. Mažvydo bibliotekos Rankraščių skyriaus archyve ir KGB archyve, tad pasakojimas derinamas su dokumentų, laiškų ir dienoraščių ištraukomis, citatomis iš leidinių (nuo seniausių „Kalendorių“ iki „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ ir šių dienų spaudos). Išlavintu žodžiu kuriamas be galo įtaigus pasaulis – rupų realistinį pasakojimą, sodrius vaizdus neretai keičia nervinga, trūkčiojanti poetinė kalba.

A. Žagrakalytės romanas – tarsi grįžimas į įprastą lietuviškos prozos teritoriją – prie neišraunamų šaknų, rišančių lietuvi su jo žeme, tačiau tai ir savotiškas mėginimas perrašyti kultūrinę mitologiją, parodyti savo genties, tautos gyvybines galias ne tik laikytis įsikibus protėvių palikimo, bet ir įkrauti jį kiekvienos naujos kartos kūrybine energija.

STASYS KUODZEVIČIUS

Priimk, Tėvyne, mano kuklią auką

„BaltoPrint“, 2013 m.

Į poezijos rinktinę sudėti Stasio Kuodzevičiaus eilėraščiai, rašyti lageryje Vorkutoje, tremtyje Chakasijoje bei Lietuvoje. Buvęs politinis kalinys savo tremties poezijoje išsamiai sueiliuoja savo tremties patirtį, teismo procesą Onuškyje bei kalinimo sąlygas Lukiškėse mirtininkų kameroje. Be to, rinktinėje yra ir politinių temų, ir meilės sonetų, ir šmaikščių dedikacijų draugams, ir idiliškų gamtos vaizdelių, ir negailestingos satyros, kritikuojančios dabarties politikus.

Siekiant išryškinti autoriaus gyvenimo ir kūrybos sąsają, rinktinės eilėraščiai suskirstyti skyriais ir poskyriais pagal autoriaus biografijos chronologiją ir geografinę tvarka.

VYTAUTAS VALIAUGA

Palikti Lietuvoje

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras , 2013 m.

Knygos „Palikti Lietuvoje“ pasakojimai nukelia skaitytoją į mažą pokario Lietuvos miestelį Troškūnus, kur, 1944 m. spalį mirus mamai, o po trejų metų sovietiniams okupantams įkalinus Magadano kalėjime tėtį, keturi nepilnamečiai vaikai likosi vieni vieni. Keliolika sovietizuojamos ir prievartaujamos pokario Lietuvos metų perteikta vaiko, paauglio ir jau bręstančio jaunuolio akimis, per jo mąstymo ir suvokimo prizmę.

RIMVYDAS RACĖNAS

Į mielą šalį Lietuvą

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centras, 2013 m.

Šioje knygoje pateikiamos tremtinių bėglių ir našlaičių pargabenimo į Lietuvą istorijos. Pirmojoje knygos dalyje pasakojama apie nelegalų tremtinių grįžimą į Lietuvą ir su tuo susijusius dramatiškus išgyvenimus remiantis autentiškais prisiminimais. Antrojoje knygos dalyje supažindinama su legaliu tremtinių vaikų našlaičių pargabenimu į Tėvynę. Apie šias ekspedicijas ir už jas atsakingus asmenis visuomenė dar mažai žino, todėl stengiasi kuo išsamiau papasakoti apie pasiaukojusius ekspedicijų vadovus, kurie vyko į tolimas ir pavojų kupinas keliones, kad parvežtų į Tėvynę svetimoje žemėje vargstančius našlaičius.

VINCAS ABRAMAVIČIUS

Gyvenimo užrašai

VšĮ „Gintarinė svajonė“, 2013 m.

"Gyvenimo užrašai" - tai politinio kalinio Vinco Abramavičiaus (1918-1992) atsiminimai apie 1940-1941 ir 1944-1954 metų įvykius, išgyvenimus ir vargus Lietuvos kariuomenėje, vokiečių nelaisvėje, Raudonojoje armijoje, kalėjime bei lageryje. Užrašus sudaro dvi pagrindinės dalys, kurios pavadintos: "Užrašai iš karo ir belaisvės" ir "Stalino kulto aukoms atminti". Šie atsiminimai - svarbus šaltinis Lietuvos Respublikos kariuomenės tyrinėtojams ir jos istoriniam palikimui išsaugoti.

GINTARAS LUČINSKAS

Varviškės „respublika“ (1920-1923)

VšĮ „Gintarinė svajonė“, 2013 m.

Kraštotyrininko, knygų apie Dzūkijos istoriją autoriaus Gintaro Lučinsko gausiai nuotraukomis ir dokumentais iliustruota knyga "Varviškės "respublika" (1920-1923)", skirta paminėti 90-osioms metinėms, kaip 1923 m. kovo 23 d. Lietuvos kariuomenės kariai ir šauliai likvidavo Lietuvos prisijungimo prie Lenkijos šalininkų įkurtą proleikišką "savivaldą" pietinėje Lietuvos Respublikos dalyje - Kapčiamiesčio valsčiuje, Varviškės kaime.

VALDEMARAS MICHALAUSKAS

Kol augau su tėtuku

„Naujasis lankas“, 2013 m.

Valdemaras Michalauskas atskleidžia ne tik savo tėvo, bet ir visos Lietuvos karininkų vaidmenį tarpukario Lietuvos politikoje.

Kleopas Vytautas Michalauskas buvo vienas pirmųjų Lietuvos kariuomenės savanorių, kūrėjų. Įstojęs į Vilniaus komendantūrą 1918 m. gruodį, buvo vadas kuopos, kuri iškėlė pirmąją Lietuvos vėliavą Gedimino pilies bokšte. Nuosekliai kilo tarnyboje: dirbo Krašto apsaugos ministerijos štabe, buvo rikiuotės karininkas, Mažeikių, Biržų bei Vilkaviškio apskričių karo komendantas, apdovanotas ordinais ir medaliais. Lietuvos kariuomenėje ištarnavo nuo jos ištakų iki jos likvidavimo. Tremtinys, miręs Stolbų kalėjime 1943 rugsėjį.

Knyga gausiai iliustruota retomis autentiškomis nuotraukomis. Autorius išsamiai atskleidė savo tėvo karininko pažiūras, objektyviai įvertino tarpukario padėtį.

Knyga įgalina tiek plačiajai visuomenei, tiek istorijos tyrinėtojams sudaryti objektyvų vaizdą į jaudinančius vaizduojamo meto įvykius.

Susiję straipsniai:

- <http://www.voruta.lt/87157/>

ANDRIUS DRUČKUS, KLAUDIJUS DRISKIUS, RŪTA MOZŪRAITĖ, PAULIUS V. SUBAČIUS

Balys Vaičėnas. Partizano sąsiuviniai

VšĮ „Tauto paveldo tyrimai“, 2013 m.

Knygoje „Balys Vaičėnas. Partizano sąsiuviniai: Lokio rinktinės vado dienoraštis, laiškai, manifestaciniai tekstai“ vieno partizanų vado rašytinio palikimo, atspindinčio Laisvės kovą su sovietiniais okupantais, visuma. Tai pirmoji tokio pobūdžio publikacija Lietuvoje, kuri išsiskiria keliomis naujovėmis.

Pirma, publikuojamas vientisas dokumentų korpusas, kurio centrinis objektas – kovotojo dienoraštis – supamas visų išlikusių jo užrašų, laiškų, rašinių pagrindiniam laikraščiui iš partizaninio karo laikotarpio. Plačiai žinomuose Liongino Baliukevičiaus-Dzūko, Adolfo Ramanausko-Vanago ir Juozo Lukšos-Daumanto dienoraštinio bei atsiminimų pobūdžio veikaluose vyrauja pasakojimas ir refleksija, jie turi išstobulintą literatūrinę formą. Visai kitokios Balio Vaičėno beveik penkerius metus kasdien rašytos plikos, konkrečios, retoriškai neutralios pastabos apie savo ir rinktinės bendražygių užsiėmimus, rūpesčius, būklę. Jas į visumą sieja ne autorinis naratyvas, bet nenumaldoma gamtos sezonų ir nakvynės vietų kaita, o mūšių epizodai ir partizanavimo prasmės apmąstymas išskyla tik keliais taupiais sakiniais ilgose dalykiško fiksavimo sekose. Taigi skaitytojas turi unikalią progą išvysti autentišką Laisvės kovų vaizdą – nepagražintą, nesukilintą kasdienybę, buitinę ir dvasinę, išsispaudusią lyg karo korespondento negatyve, iš kurio galime daryti dokumentines ano laiko nuotraukas. Pagal jas įmanu detalčiai rekonstruoti, kuo iš tikrųjų gyveno Lietuvos partizanai – kiek laiko skyrė įtvirtinimams įrengti, apsirūpinti rūbais ir prasimaitinti, kaip dažnai eidavo į pirtį, dainuodavo, pakeldavo stiklėlį, kaip ir su kokiais gyventojais bendravo, kaip matė visuomenės terorą bei šalies sovietizaciją. Pavojingos ir rūsčios buities apstumo akivaizdoje dar labiau stebina, kad ji neužgožė tikėjimo žmogiškais ir krikščioniškais vertybėmis, Lietuvos valstybingumu bei demokratija, nors idealų deklaravimas užima labai nedidelę raštu fiksuotų įspūdžių ir minčių dalį.

Antra, dienoraščio paliudyti įvykiai plėtojosi ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos teritorijoje, tekstuose atsiskleidžia bendra kova su latvių partizanais, latvių ūkininkų teikiama parama abiejų šalių kovotojams prieš okupantus. Nors pats Lietuvos laisvės armijos veikimo išvien su kaimynais faktas yra žinomas, tai liudijančių didesnės apimties šaltinių nebuvo skelbta.

Trečia, šiame leidime siūlomais pateikimo ir interpretavimo metodais siekiama priartėti prie Vakaruose rengiamų modernių dokumentinių leidimų modelio. Tekstai skelbiami diplomatinio būdu – išlaikant visas originalaus užrašo savybes, kurias tik įmanoma perteikti kompiuteriniu rinkimu; perrašas, būtinas dėl prastos originalų būklės, labai apsunkinančios išskaitymą, lydimas gausių faksimilių. Pasitelkus visus prieinamus šaltinius – archyvinius, topografinius bei amžininkų liudijimus – rekonstruota didelė dalis dienoraštyje minimų, įvairiais būdais užšifruotų vietovardžių, asmenvardžių ir įvykių. Trys analitinės studijos skirtingais aspektais nagrinėja publikacijos objektą ir kontekstą, tekstologinis komentaras bei šaltinių aprašas detalizuoja leidimo pobūdį ir dokumentų ypatybes. Publikuojamų tekstų realijos aiškinamos istoriniame komentare ir pagrindiniame analitiniame-interpretaciniame skaitymo įrankyje – anotuotoje vardų ir dalykų rodyklėje. Ji sutelkia ir susistemina žinias apie Vaičėno liudijamą partizanišką tikrovę, todėl turėtų pasitarnauti ir kaip istorijos mėgėjui būtinos informacijos sankaupa, ir kaip atspirties taškas bei pagalbinė priemonė moksliniam skelbiamų dokumentų naudojimui.

Tikimės, kad ši knyga ne tik ugdyt pilietinę ir patriotinę valią, bet ir atšviežins Naujųjų laikų lituanistinių šaltinių publikavimo, partizaninio palikimo tyrimų metodologiją. O ypač – padės vaduotis nuo spekuliatyvių svarstymų apie Laisvės kovotojų savimonę ir kasdienybę.

ANDRIUS NAVICKAS IR REDA SOPRANAITĖ

Laisvė ir tkėjimas: krikščioniški trileriai sovietmečiu

Ateities leidybos centras, Bernardinai.lt, 2013 m

Tai dešimt kvapą gniaužiančių pasakojimų, kuriuos jungia ta pati epocha - sovietmetis, artimo meilė bei ištikimybė Dievui ir Tėvynei. Įvairių kartų, temperamentų, skirtingais talentais apdovanotos knygos herojės sprendė tą pačią dilemą: kaip išlikti laisvu ir oriu žmogumi sovietinėje melo imperijoje?. Knygoje pateiktos gyvenimo istorijos pasakoja apie unikalius iššūkius, apsisprendimus ir įvykius: apie "Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos" leidybą ir jos platinimą, Eucharistijos bičiulių judėjimą, disidentų teismus, sovietinėje kariuomenėje esančių jaunuolių lankymą bei žygius į Kryžių kalną ir Šiluvą. Ši knyga - tai pilietinės drąsos mokykla, mokanti, jog kiekvienas esam didūs ne savo socialine padėtimi ar pareigybės pavadinimu, bet tuo, kokias svajones audžiame ir kiek drįstame jas įgyvendinti.

ZIGMAS ZINKEVIČIUS

Lietuviai. Praeities didybė ir sunykimas

Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2013 m.

Didinga senosios Lietuvos valstybės istorija ne vienam lietuviui atrodo lyg būtų kažkokia svetima. Nesiderina su maža lietuvių tauta. Kad ši tauta praeityje buvo kitokia, galbūt, labai gausi ir didinga, tirdami svetimkalbius rašytinius šaltinius nesužinosime.

Tačiau, be rašytinių, yra ir kitokių šaltinių, daug patikimesnių. Tai istorinės (diachroninės) kalbotyros, archeologijos, etnologijos ir kitų mokslų duomenys, kurių naįmanoma paversti tendencingais ar net jų klastoti, kaip kartais daroma su rašytiniais šaltiniais.

Šioje knygoje į Lietuvos istoriją žvelgiama pro minėtų disciplinų „akinius“, leidžiančius nustatyti santykį, kuris buvo praeityje tarp lietuvių tautos ir jos sukurtos valstybės, kitaip sakant, nutrauktas senosios Lietuvos valstybės „svetimumo šydas“.

Lietuvių tauta parodyta tokia, kokia ji buvo iš tikrųjų – didelė ir didinga, pajėgusi sulaikyti totorių (mongolų) ordas, besiveržiančias į Europą.

Knygoje išsamiai aptariama pirmąkart Lietuva, davusi būsimajai valstybei pavadinimą, kitos rašytiniuose šaltiniuose minimos lietuvių žemės: Deltuva, Naššia, Upytė, Šiauliai, Karšuva, Knituva, geografiniai žemaičių ir aukštaičių pavadinimai, aiškinama, kodėl lietuviai buvo pakrikštyti paskutiniai. Kadaisė buvusioje didžiulėje daugiatautėje senosios Lietuvos valstybėje gyveno labai gausi lietuvių tauta, sugebėjusi išlaikyti savo valdžioje didelę teritoriją ir būti teisinga visiems jos gyventojams. Visa tai atskleidžiama remiantis kalbos mokslo, archeologijos, etnologijos ir antropologijos tyrimų duomenimis.

Kalbama apie Liublino uniją ir paskutinį Abiejų Tautų Respublikos laikotarpį, trukdymą sukurti tautinę valstybę ir sostinės užgrobimą, Vilnijos sulenkinimą, Sovietų Sąjungos žlugimą. Daug vietos skiriama Mažajai Lietuvai, kuri daugiau kaip septynis šimtmečius valdyta vokiečių. Aprašomas Antrasis pasaulinis karas, pokario trėmimai į Sibirą, priverstinė kolektyvizacija, sugriovusi klestėjusią krašto ekonomiką ir nuskurdinusi kaimą, Stalino sukurtos blogio imperijos žlugimas, Michailo Gorbačiovo pastangos ją reformuoti, viešumo ir pertvarkos idėjos, pagreitinusios jos pabaigą.

VYKINTAS VAITKEVIČIUS

Neris. 2007 metų ekspedicija. Trečia knyga

„Mintis“, 2013 m.

Trečioji 2007 m. ekspedicijos knyga, skirta įdomiausiai daliai - Neries ruožui tarp Vilniaus ir Kernavės. Vilniuje į Nerį knygos autorius žvelgia istorijos požiūriu, pasakoja apie miesto žvejus ir upeivius, kurie neatsiejami nuo prekybos, istorinio Neries laivyno ir Lukiškių prielankos istorijos. Atsisveikinę su Vilniumi mokslininkai pateko į didmiesčio pašonėje esančių kaimų ir kolektyvinių sodų aplinką. Dešimtys akmenų amžiaus stovyklaviečių, geležies amžiaus gyvenviečių, piliakalnių, pilkapių, medžių, šaltinių Neries pakrantėse, Neries regioniniame parke - iškalbingi lietuvių kultūros, ūkio, religijos ir valstybingumo istorijos liudininkai.

EGLĖ GUDONYTĖ

Karta nuo Sibiro

„Mintis“, 2013 m.

Tai knyga apie tremtį ir Sibirą, sukurta pagal tikrus faktus. "Karta nuo Sibiro" - tai ne tiek dokumentinis pasakojimas, kiek autorės ir tuo pačiu visos kartos, kuriai ji atstovauja, santykis su skaudžiu istoriniu ir labai asmenišku faktu. Tremties pragarą patyrė autorės mama ir seneliai, palaidoję Sibire du vaikus. Romano pasakotoja yra atradusi savitą santykį su skaudžiu istoriniu įvykiu - nemoralizuoja, nesileidžia į sentimentus, bet gyvai, ne melodramatiškai, kartais komiškai pasakoja tikrą istoriją.

ALGIRDAS PATAČKAS

Litua. Lituania, publicistika, beletristika

„Versmės“ leidykla, 2013 m.

Pagal pobūdį knyga priskirtina lituanistikai – iš čia knygos pavadinimas, aliuzija į Kvedlinburgo analuose rastą Lietuvos vardą LITUA. Tai baltistikos ir lituanistikos studijos, lituanistiką suvokiant pačia plačiąja prasme – nuo studijų apie mūsų kalendorines šventes, apie esą, savimonę, mentą, baltų religiją ir jos sąlytį bei sąsajas su krikščionybe, apie kalbą, Lietuvos istoriją, ir baigiant grožinės literatūros tekstais. Joje skelbiami Algirdo Patacko pirmieji tekstai, spausdinti dar XX a. 7-ojo dešimtmečio sovietinio pogrindžio savilaidoje, paskutiniai – dabar. Autorius, būdamas pogrindžio kultūros, „Pastogės Lietuvos“ žmogumi, nesiekia akademinio pripažinimo, rašo eseistiniu stiliumi, leisdamas sau „laisvai kvėpuoti“ – už tai, beje, buvo giriamas žymaus baltisto Vladimiro N. Toporovo.

„Rašau vis apie tą patį, apie didžiąją savo gyvenimo meilę – Lietuvą tėvynę. Kartu su bičiuliais leidome pogrindžio kultūrinius leidinius „Pastogė“, „Ethos“, „Lietuvos ateitis“ ir kt. Su Aleksandru Žarskumi parašiau „Virsmų knygą“ apie senąją mūsų protėvių kultūrą, taip pat „Pastogės Lietuvą“, „Galindianą“, „Kas ir kada pagrobė Europą“ (kartu su Letu Palmaičiu), keletą prozos ir poezijos knygelių (slapyvardžiu). Šioje knygoje – lituanistika pačia plačiąja prasme, pradedant studijomis apie mūsų savimonę, baltų religiją ir jos sąlytį su krikščionybe, apie kalbą, istoriją ir baigiant grožinės literatūros tekstais. Apie kalbą – ypač, nes ji mūsų tautai yra neatplėšiama savasties dalis, kurią paradus mūsų taip pat nebeliks. Čia rasite bandymus įspėti kai kuriuos mūsų kalbos slėpinius. Kiek tai pavyko – parodys laikas,“ – knygos anotacijoje rašo autorius.

ANTANAS TERLECKAS

Ne pats pasirinkau savo dalį

„Versmės“ leidykla, 2013 m.

Žinomo rezistento, politiko, Lietuvos laisvės lygos įkūrėjo ir vadovo, nenuilstančio Lietuvos laisvės šauklio Antano Terlecko knyga "Ne pats pasirinkau savo dalį" tarytum apibendriną ilgą ir sudėtingą autoriaus gyvenimo kelią, jo išgyvenimu, apmąstymus, lūkesčius ir gyvenimo patirtį. Pirmojoje dalyje, remdamasis artimųjų ir draugų pasakojimais, liudijimais, dokumentais, laiškais ir savo patvaria atmintimi, autorius užrašė atsiminimus. Antroji dalis - gūdaus sovietmečio 1963-1965 metų dienoraštis, ilgai slėptas ir, anot paties A. Terlecko, kadaise rašytas tik "į stalčių", be vilties kada nors paskelbti.

VIDMANTAS AIRINI

Pro Deo et Patria. Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės husarai 1500–1673 m. Abiejų Tautų Respublikos husarų ginkluotė Vytauto Didžiojo karo muziejaus rinkiniuose

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro leidykla, 2013 m.

Knygą sudaro monografija ir katalogas. Monografijoje skaitytojams pateikiama Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės husarų istorija nuo 1500 iki 1673 m.: nagrinėjama šios kavalerijos formuotės organizacija, ginkluotė, apranga, kovinė taktika, atskleidžiamas jos vaidmuo XVI–XVII a. karuose. Ši dalis yra suskirstyta į kelis skyrius pagal atskirus husarų raidos etapus, sutapusius su kelių Lenkijos ir Lietuvos valdovų karinės veiklos sukurtą situaciją. Kataloge charakterizuojami Vytauto Didžiojo karo muziejuje sukaupiti Abiejų Tautų Respublikos husarų šarvai ir ginklai, pateikiamos jų nuotraukos ir aprašai. Leidinys, apimantis elitine kavalerijos dalimi tapusių Lietuvos husarų istoriją, turėtų užpildyti vieną iš istoriografijoje iki šiol esančių spragų, praplėstų ir pagilintų žinias apie Lietuvos kariuomenę. Jis suteiktų visuomenei galimybę pažinti svarbios Lietuvos kariuomenės dalies raidą plačiame 1500–1673 m. laikotarpyje, padėtų suvokti ir atpažinti jos palikimą Lietuvoje ir svetur.

KAROLIS ZIKARAS

Žymiausi Lietuvos mūšiai ir karinės operacijos

UAB „ALIO“, 2013 m.

Ši knyga skirta supažindinti skaitytoją su visų laikų Lietuvos karų istorija. Lietuvos ginkluota kova šiame leidinyje peržvelgiama per mūšių prizmę. Atrinkti svarbesni ar įdomesni įvairių laikotarpių mūšiai, kuriuose buvo ginami Lietuvos valstybės interesai. Leidinys gausiai iliustruotas, praturtintas žemėlapiais, schemomis.

DANGUOLĖ KANDROTIENĖ

Tai Lietuva

„Terra publica“, 2013m.

Leidykla „Terra Publica“ pristato išskirtinę knygą „Tai Lietuva“, kurioje naujai ir moderniai pristatoma mūsų šalis. „Tai Lietuva“ – unikali savo forma, techniniu atlikimu ir pateikimu knyga, moderniai ir patraukliai reprezentuojanti Lietuvą. Naujausios iliustracijos, išsamūs žinomų recenzentų teigiamai įvertinti tekstai kuria Lietuvos, kaip modernios ir galias tradicijas turinčios šalies, įvaizdį.

Knygoje pristatomi svarbiausi šalies simboliai: herbas, vėliava, himnas. Aprašomi šalies gyventojai, valstybės santvarka, istorija, nacionalinė valiuta – litas, kalba, švietimo sistema. Supažindinama su Lietuvos miestais, verslu, žemės ūkiu, etnografiniais

regionais, tradiciniais amatais. Nepamirštama ir religija, dailė, muzika, teatras, kinas, sportas, tradicinės šventės, lietuviška virtuvė, atostogos, gamta.

Knyga „Tai Lietuva“ išsiskiria ne tik turiniu, bet ir apipavidalinimu. Knygos viršeliui prabangos įspūdį suteikia metalinis herbas – melchiorinis medalionas, dengtas tikru sidabru. Knygos viršelį puošiantis unikalus fragmentas išskirtinis ne tik pačia panaudojimo idėja ir tuo, kad jam naudojamas tikras sidabras ir melchioras. Tai Šv. Kazimiero trirankio paveikslu aptaiso kopija. Paveikslas kabo Vilniaus arkikatedros bazilikos Šv. Kazimiero koplyčioje. Ženklas yra baroko stiliaus. Jo atspaudą sukūrė dailininkas Stasys Makaraitis.

Pristatomi du atskiri knygos „Tai Lietuva“ kalbiniai variantai – lietuvių ir anglų kalbomis.

Knyga „Tai Lietuva“ – dar vienas būdas per spausdintą knygos formą, pasitelkus technologines spaudos galimybes, aprėpiant daugelį valstybei svarbių dalykų, perteikti savo meilę Tėvynei ir skiepyti ją kitiems.

Daugiau informacijos apie knygą (ir vaizdo pristatymas) – www.tailietuva.lt

PETRAS VENCLOVA

Peržengti ribą

„Kauko laiptai“, 2013 m.

Pirmajame romane - "Peržengti ribą. Sankirtos" - aktualūs visuomeniniai, moraliniai klausimai aptariami pasakojant detektyvo elementų turinčią šeimyninę istoriją, kurioje apsišaukėlė sesuo sudrumsčia tariamo brolio gyvenimą... Už veikėjų pečių gerai imatomas socialinis fonas, ryški nuodėmių takų geografija, jausmų sumaištis. Suprantama, P. Venclovas, kaip ir kituose, jau paminėtuose kūrinuose, nevengia šnekos apie pilietiškumą, pastebime nuomonių priešpriešas. Antrajame romane - "Jauni ir nemirtingi" - netikėtai atsiduriame fantastiniame pasaulyje. Sunkus, Lietuvoje menkai puoselėjamas, rašytojų ne itin mėgstamas žanras, juolab smalsu. Romane fantazijos šalies veikėjai apdovanoti žmogiškomis, atpažįstamomis savybėmis, autorius sprendžia tarpusavio santykių, požiūrio į valdžią, gyvenimo gerovės, maišto prieš diktatūrą ir jo malšinimo klausimus. Rašytojo misija - paskatinti susimąstyti, paieškoti panašumų bei skirtumų tolimoje planetoje ir čia pat, šalia.

VYTAUTAS TAMULAITIS

Petruko vėliava

„Gimtas žodis“, 2013 m.

Pirmą kartą Lietuvoje leidžiamo Vytauto Tamulaičio (1913–1993) apsakymo veikėjas Petrukas, neturtingos našlės skalbėjos sūnus, iš prigimties kuprotas ir savo amžiui per mažas, Vasario šešioliktosios išvakarėse ant aukšto pilies prie Nemuno bokšto iškėlė okupantų uždraustą tautinę Trispalvę. Apsakyme labai iš arti pažvelgta į patriotiškai nusiteikusių paauglio išgyvenimus, pasekamas kiekvienas kopimo į bokšto viršūnę žingsnis, išryškinamas ryžtas nugalint aukščio baimę ir nenumatytų sunkumų šturpą. Lietuviškų apsakymų apie mažuosius didvyrius kontekste „Petruko vėliava“ pagrindinio veikėjo paveikslo ryškumu, jo vidinio pasaulio grožiu užima išskirtinę vietą.

GRAŽINA SVIDERSKYTĖ

Darius ir Girėnas. Istorija ir legenda

„Baltų lankų“ leidyba, 2013 m.

2013 m. Lietuvai bei pasauliui minint 80-ąsias istorinio aviacijos įvykio – S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą – metines buvo išleista žinomos žurnalistės, dokumentinių filmų kūrėjos, kelių istorinių knygų autorės Gražinos Sviderskytės knyga „Darius ir Girėnas. Istorija ir legenda“. „Lituanicos“ skrydžio paslaptis talentinga aviacijos žinovė, pati pilotuojanti lėktuvą, tyrinėja jau trejus metus. Šis jos kūrinys, praskleidžiantis vienos didžiausių mūsų tautos legendų uždangą, pirmiausia skirtas vaikams, tačiau naujais faktais bei gebėjimu netradiciškai perteikti istorinę medžiagą sudomina ir vyresnius skaitytojus.

VYTAUTAS V. LANDSBERGIS

Anupro kupros

„Dominicus Lituanus“, 2013 m.

„Anupro kupros“ – detektyvinė mitologinė istorija – Vytauto V. Landsbergio knyga vyresniems vaikams. Pagrindinė knygos herojė keturiolikmetė Miglė patiria gausybę netikėtų nuotykių ir įspūdingių: susipažįsta su briedžių iakurmiaž mogiu, už keiktu vikingu Anupru, išgirsta jo pasakojimus apie lietuvių protėvius niaurus, kitokią Eglės ir Žilvino istoriją bei jos tėsinį, kuriame dalyvauja ir Miglė su savo tėvais.

Knygos kalba sudaryta tarsi iš trijų sluoksnių: kasdieninė - buitinė, kuria kalba šiuolaikiniai paaugliai; senesnė, kai kur archaiška, kai kalba mitologizuoti ir personifikuoti veikėjai; ir dar netgi ritminė tarsi laisvai eiliuota, kai leidžiamasi į senus prisiminimus.

ANDRIUS TAPINAS
Vilko valanda

„Alma littera“, 2013 m.

2013 m. pasirodęs Andriaus Tapino nuotykinis fantastinis romanas "Vilko valanda" sulaukė neįtikėtino populiarumo ir perkamiausių metų knygų dešimtuose išsilaukė net penkis mėnesius. Kitaip papasakotą XX amžiaus pradžios Vilniaus istoriją įvertino ir literatūros kritikai, pavadinę "Vilko valandą" "lūžio tašku mūsų literatūros tradicijoje" bei "istorija, dėl kurios ima kirbėti malonus pasidžiavimo jausmas". Vilko valanda įrodė, jog ir lietuviškas romanas gali tapti puikia pramoga net ir skaityti vengiančiam jaunimui, tačiau tuo pačiu knyga neįkyriai skiepyja labai svarbias jaunosios kartos vertybes - patriotiškumą ir pilietiškumą. Perskaityę knygą, pabrėžia, jog jautė pasidžiavimą savo šalimi, miestu ir jame gyvenančiais literatūriniais herojais. Keli "Vilko valandos" personažai yra gerai žinomos istorinės asmenybės, knygoje parodomas kiek kitu kampu.
